

Dansk militærpoliti 1860-1971

Indledning

Ved oprydningen efter en figurbørs i Chakoten for nogle år siden blev jeg tilbudt en bog - og hvis jeg ikke ville have den, så blev den kasseret. Jeg tog imod bogen, der viste sig at være E.O.A. Hedegaards bog "Militærpolitiets historie", som blev udgivet i 1972 af Militærpolitiskolen og MP-Foreningen i Danmark i forbindelse med 25-året for oprettelsen af Militærpolitiet.

Da jeg skrev min artikel om Ungarske gendarmerienheder læste jeg lidt om de tilsvarende danske enheder og opdagede, at der bagest i Militærpolitiets historie er en af Chr. Würgler Hansens - måske mere upågtede - uniformsplancher, der viser for emnet relevante uniformer i perioden 1860-1971.

Som bidrag til Kaare Myltofts "uniformsplanche-projekt" videregives planchen hermed til almindelig beskuelse. Jeg har samtidig søgt at sammenstille en beskrivelse af de pågældende uniformer, hovedsagelig på baggrund af oplysninger i bogen, men suppleret med øvrige kilder.

Bogen, der i øvrigt er meget interessant, giver - ud over en udtømmende behandling af emnet - en god generel beskrivelse af Hæren fra de ældste tider op til omkring 1972.

Planchen

Uniformsplanchen er tegnet og koloreret 1971 af kunstmaleren og uniformsspecialisten Chr. Würgler Hansen, København, på grundlag af studier sammen med forfatteren (E.O.A. Hedegaard) på Tøjhusmuseet, i Hærens Arkiv, Det Kgl. Garnisonsbibliotek og på MP-Skolen.

Korporal i Lejrpolitiet (infanteri), i feltdragt, 1860

Korporalen er iført uniform M/1855. Korporalens politifunktion ses af blikskiltet - med bogstaverne "L.P." - der bæres på venstre overarm.

Bogen gengiver en plakat fra 1858 med overskriften "Lagerpolizei-Ordnung", der er danske lejrbestemmelser for 3. Generalkommando i Rendsborg, og anfører videre: "For de relativt store styrker, der i mellemkrigsårene holdtes i Slesvig og Holsten, udfærdigedes under større øvelser, hvor tropperne lå i teltlejre, særlige bestemmelser for lejrpolitiet, som udtoges blandt underofficerer og menige i afdelingerne. Dette politi bar på højre arm (anført i plakatens § 2) et blikskilt med bogstaverne "L.P.". Om denne afmærkning har været officielt approberet, har desværre ikke kunnet efterspores. I § 5 findes den morsomme bestemmelse om, at lejrpolitiet skal påse, at utugtige kvinder m.fl. ikke skjules i lejren. At plakaten er affattet på tysk, kunne tyde på, at det personel, der udtoges som lejrpolti, stort set var af slesvig-holstensk afstamning. Plakaten findes i Hærens Arkivs reglementssamling."

Kommandersergent i Feltgendarmeriet, i tjenestedragt, 1864

Feltgendarmeriet blev 14. januar 1864 bestemt som en fællesbetegnelse for Holstenske Grænsegendarmerikorps og Slesvigske Grænsegendarmerikorps. De to korps bestod af pr. 1. februar 1864 af:

Holstenske Grænsegendarmerikorps: 3 officerer, 1 intendant, 29 underofficerer og 47 gendarmere

Slesvigske Grænsegendarmerikorps: 3 officerer, 19 underofficerer, 82 gendarmere og 1 militærarbejder.

Herudover blev der midlertidigt tilkommanderet 10 gardehusarer som feltgendarmere.

Hovedparten af korpset gjordes beredent. Uniformeringen var som bestemt i 1851, da korpserne blev oprettet, hvilket i bogen er vist med en gengivelse af bestemmelserne for oprettelsen af Slesvigske Grænsegendarmerikorps:

"Underofficerer og menige:

Lyseblå våbenfrakke med 2 rader hvide knapper samt karmoisinrød krave og kanter, skulderklapper med lyseblå kanter, hvori anbringes af tin "S.G." samt afdelingens nummer.

Distinktioner som ved armeen reglementeret.

Lyseblå bajstrøje med karmoisinrøde kanter og én rad hvide knapper.

Lyseblå bukser med 2 karmoisinrøde striber og en passepoil i midten. For de uberedne kun én passepoil.

Hovedbeklædning som for husarerne er reglementeret, men lavere, og på pladen det danske våben samt voksdugsovertræk og pompon.

Lyseblå felthue.

Lyseblå kappe med karmoisinrøde kanter såvel for de beredne som uberedne, således som for kavaleriet er reglementeret.

Stribet lærredsstaldkittel for de beredne.

Lyseblå mantelsæk med karmoisinrøde kanter for de beredne og sælskindstornyster for de uberedne.

Hvidt bandoler og gehæng med hvidt beslag.

Sort patrontaske samt do. Ladestokrem og sort lædersabeltaske med det kongelige navne-ciffer for de beredne.

Karmoisinrød valdrap med lyseblå besætning.

De uberedne: Hvid livrem med kugletaske og remmen indrettet til at bære sabel og bajonet samt hvide bandolerer og taske.

Armaturl:

For de beredne: Den reglementerede kavalerisabel og en (løs)kolbepistol.

For de uberedne: En kort, riflet musket med bajonet og lige sabel."

Underkorporal i fodfolket som feltgendarm, i tjenestedragt, 1937

Underkorporalen er iført uniform og stålhjelm M/1923. Som funktionsudrustning bæres om venstre overarm et lyseblåt armbind med mørkeblå kantninger [1](#)). Endvidere føres en politistav i livremmen.

Der eksisterer ikke samtidige fotografier af feltgendarmeriet. I bogen vises en nutidig (1971) rekonstruktion, som er blevet til i samarbejde med Tøjhusmuseet, og som antageligvis er anvendt som forlæg for tegningen.

Feltgendarmeriet var ikke nogen permanent enhed, men kunne - foruden ved mobilisering - også opstilles under større, samlede øvelser efter Generalkommandoens nærmere bestemmelse. Styrken var under kommando af stabschefen ved pågældende division; styrke og sammensætning fastsattes for hvert enkelt tilfælde af Generalkommandoen.

Feltgendarmerne kunne efter divisionens bestemmelse udrustes med politistav.

Af oversigten "Skema Nr. 24 til Feltudrustning for enkeltmand mv." (som er gengivet i bogen) fremgår endvidere, at en ubereden korporal (og kornet) var udrustet som følger:

Uniform	Livrem
Armbind for Feltgendarmeriet	Sværdtaske
Personmærke, sæt (= hundetegn)	Brødpose med hylster og remme
Marchstøvler, par	Tornyster med bæreremme (køres)
Feltflaske og enmandskogekedel	Kappe- og kedelrem
Hylster for enmandskogekedel	1 kappebærerem og 1 kapperem, kort
Enkeltmandsforbindingspakke	Feltlygte
Pistol af ældre model	24 patroner til pistol
Kniv M.1923 eller knivbajonet	

Sergent af 12. Bataljon i Militærpolitiet, i tjenestedragt, 1947

Et egentligt Militærpoliti oprettes først i 1947 i forbindelse med afsendelsen af Den danske Brigade til Tyskland.

Forbilledet for uniformen er hentet hos det engelske militærpoliti og MP'erne, som sendtes til Tyskland, var da også iklædt uniformer hovedsagelig af engelsk model - læderveste til motorordonnanser, gummifrakker, lange snørestøvler, motorhjelme, knipler, armbind mv.

Sergenten er iført uniform M/1944. Remtøjet af webbing er pibet hvidt efter engelsk forbillede. MP- armbindet er af engelsk model - blå med røde bogstaver; først i 1953 indføres et armbind af dansk model - sort med hvide bogstaver.

På skulderen, lige under skulderklappen, føres et skuldermærke - buet rødt bånd med enhedens navn anført i hvide bogstaver - analogt med den engelske "shoulder title". I begyndelsen af brigadens tjeneste i Tyskland førtes, under skuldermærket, nationalitetsbetegnelsen "Danmark"- ligeledes i hvide bogstaver på rød bund. Dette bånd afløstes senere af et Dannebrogsskjold. Det fremgår ikke af bogen, om skuldermærket bærer betegnelsen Militærpoliti eller 12. Bataljon; måske kyndige på området kan belyse dette emne nærmere?

Sergentens gradstegn - en sølvfarvet bjælke - bæres på skulderklappen, efter reglementet for uniform M/1923; først fra omkring 1950 indføres også ærmegradstegn for alle underofficersgrader. Våbenskjoldet i kasketten (2 x 1 egeblad med 2 x 1 agern) er ligeledes af M/1923; tilsvarende det brune huebånd, som nok burde være gulbrunt, men som her er gengivet noget mørkt.

Sergent i Militærpolitiet, i tjenestedragt, 1968

Sergenten er iført uniform M/1959 samt støvler M/1958. På reversene bæres Forsyningstroppernes regimentsmærke, hvilket går igen som våbenmærke i ærmegradstegnet for en sergent, antaget "til frivillig tjeneste ud over den for graden gældende første pligtige tjeneste". Om venstre skulder føres, i hvid fangsnor, en fløjte.

Korporal i Militærpolitiet, i feltdragt, 1970

Korporalen er iført kampuniform M/1958. Uniformen er den olivengrønne udgave, som blev indført i 1961. I modsætning til den tidligere udgave, var den olivengrønne udrustet med skulderklapper. Trods dette bærer korporalen stadig ærmegradstegn, hvilke senere blev erstattet af skydesløjfer, som blev monteret på skulderklapperne. Nationalitetsbetegnelsen DANMARK føres som ærmemærke.

Om venstre skulder føres, i grønlig fangsnor, en fløjte. Over højre skulder bæres maskinpistol M/49.

Kilder

1. *Militærpolitiets historie* af E.O.A. Hedegaards bog, udgivet i 1972 (anslået) af Militærpolitiskolen og MP-Foreningen i Danmark i forbindelse med 25-året for oprettelsen af Militærpolitiet.
2. *Lærebog for hærens menige, Del I* fra 1950 og 1954.
3. *Den danske Soldat - Grundbog for hærens menige* fra 1968.

Noter:

1) Dette armbind blev også efter krigen båret af underofficerer og menige, der fungerer som gendarmeripatruljer, for eksempel i orlovstog og på banegårde ved højtiderne. Ud over armbindet kunne patruljerne udrustes med gummiknebler.

Hvorvidt denne tjeneste stadig opretholdes, vides ikke, men jeg erindrer fra undervisning i faget "tjenestekendskab" ved Sydsjællandske CF-Kolonne i 1976-77, at vi blev orienteret om eksistens en af sådanne patruljer, og indskærpet at efterkommer deres befalinger. Hvorfor husker jeg dette specielt? Jeg havde dengang aldrig hørt om begrebet, og det er nu først mange år senere, at jeg har læst om sammenhængen. (Per Finsted)